

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת בלק

ה) וישלח וגו' אל בלעם וגו'. הצורך להזכיר שם אביו בן בעור, גם להזכיר מקומו פתורה אשר וגו' ארץ בני עמו, להודיעך הוריות שעשה בלק הרשע בשליחות זה כדי שיבוא לידי גמר תקף ומיד, לזה פרש לשלוחים ואמר בן בעור לכל יתחלף בלעם בבלעם, וכדי שלא יתעכבו לחזר אחריו ציון להם מקומו ואמר פתורה, ולחשש מקום אחר ששמו פתורה אמר על הנקרה, והוריעם עוד כי הארץ שהיא היא ארץ בני עמו וכלם ידעו אותו גם ידעו דרך הלך בו, כי לפעמים לא ימצא האיש בביתו והם יודיעים מקום אשר ימצאוהו שם:
לְקַרְא לוֹ. נִתְחַכֵּם בְּתַחֲלַת מַאֲמְרֵי הַשְּׁלִיחִים לומר כי מה ששולח אחריו הוא להנאת עצמו של בלעם כי הוא רוצה לעשות עמו טובה, והפונה בזה לרוץ אחר הנאתו בלא עכוב:

א. אור החיים.

פרק כב' פסוקים ד', ה':

ד) ילחכו וגו' את כל סביבתנו. אולי שלא רצו להראות כל כך מרד הלכב שהם יראים מהם אלא שהם חסים על הסביבות, ואמרו לשון רבים לכלל אותם עמקם, ואמרו ובלק בן צפור הם דברי הפהוב, או אפשר שם דביתם שאמריו כי דבר זה נוגע גם למדן להיות שבלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא ואם בן הסרפה נוגעת למדן לצד נסיכס, ודקדק לומר בעת ההיא לומר לא לפניו ולא לאתרו, כי אחר שפא בלעם והודיע להם כי לא ירעו ולא ישחיתו למואב שלחו את בלק ולא היה עוד מלך עליהם, וזה לך האות שנמצא את נסיכי מדן ונהרג עמקם:

אלו

1. אלו מספר מצלח פרשנו בקטע הראשון, מה הם ומה תשובותיו?
2. מה בדיוק קרה בקשר לאמא ומדין והמלכות ולמה זה חשוב?
3. הוכחה מכרעת נותן פרשנו לדעתו, מה היא?
4. בקטע השני מסביר פרשנו את דברי הכתוב במטרה לתת כיוון לדמותו של בלק, מה כל זה בא ללמד?
5. מה מוסיף פרשנו בפירוט בקטע האחרון?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.
פרק כב' פסוקים ח', ט', יב':

(ח) כאשר ידבר ה' אלי. כי אכין עצמי לנבואה.²⁴

24. מפרש "כאשר" בזמן ש... ולא כמו ש... היות והוא יעשה את המוטל עליו בהכנותו, זו רק שאלה של זמן עד אשר ה' יתגלה אליו. זוהי דרגתו של בלעם (אע"פ שיבאומות קם) ועיין רבינו לעיל יב, ד"ה ולא בחידות) שאינו זוכה להתגלות ה' ללא הכנות מצדו הוא. לפי זה מפרש רבינו (עיין הפסוק הבא) ש"ויבא אלקים אל בלעם" הוא תוצאה מן ההכנות.

21

25. עיין הערה 24. רבינו לשיטתו מבין היטב את שאלת ה' כי אם לפרש שאין קשר בין שאלת ה' ובין הכנותיו לקבל נבואה (הכנות הכוללות התיחסות ברורה לאנשים הנמצאים אצלו), כיצד נבין שבדיוק באותו לילה התגלה אליו ה' מחד, ומה פשר שאלת הכבוד הזאת על אורחים בביתו מאידך. וכי דרכו של הקב"ה כאשר מתגלה לנביאיו לחקור אותם על אורחיהם? 26. שהרי ברור אצל הקב"ה, שאין לו כוח לברך!.

(ט) מי האנשים האלה עמך. מי הם אצלך שהכונות עצמך לנבואה בעדם²⁵ לדעת מה תעשה להם. האמנם הם אצלך פשוטלי עתידות - ותרצה לדעת העתיד למען תגיד להם - או הם אצלך כמבקשים להשיג איזה מקור בקללתך²⁶, ודעתך עתה לשאל רשות אם תעשה חפצם.

(יב) לא תלך עמם. אף על פי שלא תקללם, לא תלך²⁷, כדי שלא תתן עיניך בהם לרע²⁸ בענין אפרם יתן עיניו בו, ונעשה גל של עצמות²⁹ (ברכות נח, א).

27. שלא כפירוש רש"י (אם כן אקללם במקומי). 28. אפילו בלי הכור של קללה. 29. הרי הכוח על עין הרע אף בלי דיבור.

תלכו

1. מה קושי האפרי בפסוק ח' ואיזה שתי אפשרויות ניתן לפרש את "כאשר"?
2. פרשנו - נאמן לפירושי חז"ל בקשר לנבואה באומות - נותן הסבר לכישוריו ויכולתו של אדם, התוכף להסביר?
3. האם זה אפשרי או בלתי אפשרי?
4. מה קושי מוצא פרשנו בפסוק ט' ואיזה מין קושי זה?
5. מהי תשובתו-הסברו לכך?
6. כמה שונה פרשנו בדבריו של פסוק יב' מן המקובל?
7. מהי דעתו של "ציון הרצ"?

* * *

ג. הכתב והקבלה.

פרק כב' פסוק לג':

ואותה החייתי. דרך קצרה (מלת גם

לעד שמתח האחון אשר עדנרה יעו"ט), וכן הטעם כאשר הרגתי הרגתיך, או סגמתיך לנזד ולוחה סמייתי; הנה לדבריו אחר וי"ו זמלת ולוחה הוא כמו מלת או, ואין לדבריו טעם, וכבר טען עליו רמב"ן, והוטב צענינו סירט"י, וכיום דבריו לא דיצד הכחוש זמיתת האחון כלל, ואסתר פסוק מדך הקבלה. ולדעתי מלת "גם" פ"י אדרבה (פיעלמעטה) אשר יורה על הסך, כמאמר משה אל פרעה (נא יו"ד), גם אתה חתן זידינו זמיתת וגו' שהמכוון צו הסך דעתו, שאמר, לאנכס ונכרסס יונג', והטעם מושלך חתן לו, לא בלצד שחסי מוכרס לעשות דבר קטן להכניס לקחת ונקיטו אחר, אדרבה יותר גדול מזה טה"י מוכרס לעשות, לחת זידינו מושלך (ע"ט רט"י), ועד"ו יתסרס: גם הולך לקראתך (זויסלסת), וגם הולך לקראתך (זעממת), גם עתה כדבריס כן הוא (זמקץ) יעו"ט, וכן כאן מלת "גם" הוא כלשון אדרבה, חס יורה על הסך הדבר הנעשה, כלומר לא הייתי עושה דבר הקטן להמית הזממה, אדרבה ההסך ודבר יותר גדול מזה הייתי עושה, אוחסה לנזד הרגתי ולוחה סמייתי (פיעלמעטה) דין ויירדע איך ערסללגען האצטען), וא"ל לסרס לשון סמקרא, ועיתת הזממה הזכרה ג"כ. והגר"א פ"י שאס נטתה מפני הרגתי אחרך תיכף ולא סמחתי לך עד עלטמת מדין שהגרוהו זכ"י זמרז, וזהו כי עתה גם אוחסה הרגתי פ"י אחרך והכערים והאנשים ססולכים עמך את כלס הייתי הרג: ותרעני האחון. יש כאן זרות זניקוד תיבות ומרעני, שהאל"ף פתוחה, ומן הראוי להיות לר"י, כמו כל כווי המ"צ זעתידיס (ר"ט ז"ע); וכל שטני זס יורה שיש זמיתת זו הרעה מוכרס ומסותסת, עבר מן הקל לנסחרת, והנכס מן הספעל ע"י וי"ו הסוד, ר"ל כי עיקר דבריו אל בלעס היו להאשימו על אשר לא עס אל לב סטנייס הגדוליס שמתדשו לעניו זדך זס עם האחון, וזיתת להימו ראס הקוסמיס ה"י מן הראוי להיות סימניס חלו לסורות לו למנפו מדך הלכו, וכאלו ראיית האחון את הדבר המוכס מהלוכה תה"י ממילא סנס לעורר את לב בלעס ולסוס לדרך אחר את פעמיו, ולזה נא האל"ף פתוחה כמו העבר מהספעל סרעני הראחני ומי"ו מן ומרעני האחון ראחני והראחתי אותי גם לך (זיא זאללטע מיך דיר געלייגט האצטען).

שאלות

בלק

1. האם ופאה לו "דרכ קצרה"?
2. מה פירושו לאות וא"ו במלה "ואותה" ולאמה הוא לא מסכים כאן עם האבן-עזרא?
3. מה הרציון בדברי חז"ל צפ"י המדרש בדבר מיתת האתון?
4. איך הוא מסביר את מילת "עם" כאן ופאה לה מסייע לו?
5. מהי דעת המדרש המצוטט כאן?
6. אינה קושי מוצא פרשנו פניקוד המילה "ותראני" מהו פירושו הוא לשינוי זה?

* * *

ד. מדרשי תורה. > (ה) קרית חוצות. חננים אונקלים קרית מחוזות. יצא בזה שהתורה) לה פסוקים רבים פרק כ"ב פסוק לט"ו:

יחיי בתן רחובות יחצבה סרובות ילכל כפר וכפר היה רחוב מיוחד שם יעמדו בנימא ישיבא יהיה נפראת קרית חוצות שבה רחוב ורחוב היה מיוחד לפני כפר אחר יהיה אבן אנדרטת קרית סמוכה נראה כאלו זה המחוזות שם ישמעתו שפסעה נהר אחר רחוב נהר עמנו על יחד אף אלהים בו כפר אבן השם ית רוב זה אבן יושבים רחוב ית בו משאמר בו השמות קום לך אבן אבן ית שפטים שורה יתנו יתנו אף את הדבר אשר איבד אלוך ית יתנו רחוב יתא חסדו השפיע לכל רחוב על שפועק השם ליושבים בו כפר על יתו המלאך:

שאלות

1. מה קשה לו בראו לבאר: "קרית חוצות" ומהי תשובתו?
2. מה בדיוק היתה שאלתו הקנטרנית של המלך את החכם?
3. מה בדיוק השיב לו אותו "חכם גדול מפני צמנו"?
4. האם לך יש תשובה שונה מזה?

* * *

ה. הכתב והקבלה.

פרק כ"ב פסוק כ"א: (ה) לא רבים ענין הכנסה היא לרש"י הראיה הנכונה, וענין הראיה יורה על הראיה הפשוטה, והראיה הנכונה אשר עליה יורה לשון הכנסה היא, אם על הכוונה, שמתכוון לראות ראיה נכונה, ואפשר שלא מתקיים מחשבתו (שויען), ואם על התולדה שרואה ראיה בפועל (והאחרונה מעין); מן הכנסה על הכוונה לראות, אמר הכנע נא השמימה, והביטו אחרי משה, והביטו אל נחש הנחשת, דהיינו הכוונה לראות היטב, ואחז"ל שענינו ההסתכלות והכוונה היחידה לאזינה שנשמעים, דמשום כך אמר לשון הכנסה, שכוונת הראיה מעוררת לכוונה אל אזינה שנשמעים, וכן במקומות שנתקן ראה להביט, כגון ויבט הפלשתי ויכל את דוד (ש"א ד'), ויבט ארנן ויכל (ד"ה א'), הכוונה שנתכוון לראות היטב ועלתה לו שראה, אם אזיטו אליך ואם ארנך (ת"כ ג'), היינו לא זו אף זו שלא מתכוון לראות ראיה נכונה גם לא ארנך ראיה פשוטה, ושמושי הכנסה על ראיה נכונה בפועל וחמונת ה' יביט (במדבר י"ב), דהיינו שרואה חמונתו ית' ראיה נכונה בפועל, לא כשאר הנביאים שאינם רואים ראיה נכונה אע"פ שמתכוונים להם (עמ"ש מזה), ומזה היוצר עין הלא יביט דהיינו רואה ראיה נכונה, ואזיטה נפלאות מתורתך שראה היטב, וכאן לא הביט אף ציעקט אין הכוונה שלא נתכוון לראות, שכלום יש נשיאות פנים נדבר, אבל ענינו שנתכוון לראות ודקדק אחריו אבל לא מלא כלום:

שאלות

1. פרשנו מחוץ בהבדל בין ראיה להבטה, התוכל להסביר דעתו?
2. כמה הציוטים של מוכיחים דעתו זו?
3. מתי ואיך משתמש המקרא בפני הפעלים עם יחד בצמידות ומה הכוונה במקרה זה?
4. איך לפי זה מתפרש כאן פסוקנו?

* * *